

Замула І.В.
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
Державний університет «Житомирська політехніка»
Зузанська В.А
студентка ОР «Магістр»
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОБЛКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА ВІДПОВІДНО ДО ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Втручання людини в природу перетворилося на системне і призводить до вичерпання невідновлювальних природних ресурсів, що актуалізує питання сталого розвитку у міжпредметній сфері. На сьогодні спостерігається активна деградація природних комплексів, виснаження природно-ресурсного потенціалу та погіршення якості майже всіх параметрів довкілля як на глобальних, так і на локальних рівнях. Такі тенденції породжують також і загострення суспільних проблем. Все це викликало усвідомлення необхідності перегляду напрямів розвитку людства та необхідності переходу до нової моделі розвитку економічної, соціальної та екологічної систем як десятки років тому, так і сьогодні.

Після стрімкого економічного зросту в розвинених країнах світу в період 1960-70-х років більш актуальними стали глобальні проблеми, що стосувались екології, демографії, забезпечення продовольчими товарами, які потребували обговорення та дій для вирішення, оскільки досягли світового масштабу. Таким чином, виникла нагальна потреба у мобілізації міжнародної спільноти, яка згодом буде втілена в концепції сталого розвитку. Цей період збігається з початком активної діяльності «Римського клубу». Результатом роботи якого стала доповідь 1972-го року «Межі зростання», в якій описана модель світового розвитку до 2100 року, яка включала в себе такі процеси: забруднення довкілля, вичерпання природних ресурсів, зростання обсягу промислового виробництва, зростання виробництва продовольства та зростання чисельності населення. Вказані процеси стали реальною загрозою людству та вимагали створення дієвих міжнародних механізмів для уникнення екологічної кризи. Зважаючи на це, Організація Об'єднаних Націй прийняла рішення скликати Конференцію з питань навколишнього середовища. Результатом стало створення Стокгольмської декларації, яка визначала 26 принципів збереження довкілля, та Програма ООН по довкіллу, що включала 109 рекомендацій для початку дій на захист навколишнього середовища. Нова парадигма розвитку суспільства визначалась як форма взаємодії суспільства і природи, при якій задовольняються потреби теперішнього часу, але не ставиться під загрозу спроможність майбутніх поколінь задовольнити свої особисті потреби. В загальному, йдеться про ідею, що якість життя людей і стан суспільства знаходяться під впливом сукупності економічних, соціальних й екологічних факторів. Аналізуючи більш сучасну інформацію по даному питанню, варто згадати прийняття «Цілей сталого розвитку 2030» у вересні 2015 року на Саміті ООН зі сталого розвитку у Нью-Йорку, в яких визначені ключові напрями розвитку країн та світу загалом. Цілі сталого розвитку складаються із 17 Глобальних цілей та 169 завдань. Україна також приєдналась до досягнення глобальних завдань, адаптувавши Цілі сталого розвитку під українські реалії. Як наслідок, у 2017 році було видано Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», у якій було адаптовано 17 глобальних ЦСР з урахуванням специфіки національного розвитку. У 2020 році було прийнято Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

Усвідомлюючи свою відповідальність, компанії все більше приділяють увагу питанням сталого розвитку свого бізнесу, і Україна також намагається рухатись в ногу зі світовими тенденціями. Важливим є здійснення інвестицій у природний капітал, енергозбереження та відновлювальні джерела енергії, зокрема біопаливо. Одним з видів біопалива є деревне вугілля, яке почало активно використовуватися у зв'язку з виснаженням традиційних джерел енергії. З цієї ж причини людство все більше звертається до такого джерела отримання енергії як жива природа, а серед відновлювальних джерел енергії найбільш поширеним є енергоносії біологічного походження. Сьогодні почався новий період деревновугільного виробництва, оскільки деревне вугілля набуло широкого застосування в різноманітних сферах. Проте активне збільшення попиту на деревне вугілля породжує і таке негативне явище як нелегальне кустарне виробництво. Печі розміщують поблизу закинутих колгоспних ферм, у лісосмугах, на околицях сіл. Цикл випалювання партії вугілля триває до двох тижнів, проте дорогівартісне обладнання, яке зменшує кількість шкідливих викидів, нелегальні виробники, на відміну від великих підприємств, не використовують, з огляду на його високу ціну. На сьогодні в продажу для такого виробництва є сучасні вдосконалені печі, які не несуть такої загрози навколишньому середовищу. Згідно з класифікацією видів економічної діяльності, виробництво деревного вугілля шляхом дистиляції відноситься до виробництва хімічних речовин. Отже, може розташовуватися лише на землях виробничого призначення. Проте, аналізуючи загальний стан атмосферного повітря в Україні, він визначається як незадовільний, а головним джерелом забруднення атмосферного повітря в Україні є підприємства паливно-енергетичного комплексу - 36% від загального обсягу викидів, підприємства обробної - 35% та видобувної промисловості - 25%.

Оскільки для виробництва деревного вугілля основною сировиною є дрова та продукти лісопереробки, варто також переглянути ставлення до цих природних ресурсів. Бухгалтерський облік ведеться відповідно до Типового плану рахунків бухгалтерського обліку. Деревина, як основна продукція лісового господарства, відображається на рахунку 26 «Готова продукція», до якого відкриваються наступні субрахунки: 261 «Лісова продукція, заготовлена від рубок догляду»; 262 «Лісова продукція, заготовлена від рубок головного користування»; 263 «Пилопродукція цехів переробки деревини». Проте, у випадку підприємств деревновугільної промисловості, деревина та продукти лісопереробки є сировиною та відображаються на рахунку 201 «Сировина й матеріали»,

але на практиці виникає необхідність введення окремих номенклатур в розрізі порід деревини. Це забезпечує більш детальний облік деревини, що впливає на оподаткування операцій з готовою продукцією з цих видів сировини.

Також детально варто розглянути облік процесу виробництва біопалива. До рахунку 231 "Основне виробництво" запропоновано відкрити аналітичний рахунок 2311 "Виробництво деревного вугілля", де необхідно обліковувати і узагальнювати витрати на виробництво деревного вугілля та вихід готової продукції. Списання дров, використаних на виробництво, відображається в синтетичному та аналітичному обліку записом на рахунках Д-т 23 "Виробництво" К-т 20 "Виробничі запаси". Під час відпуску дров на виробництво деревного вугілля їх оцінку можна здійснювати за одним із методів, установлених пунктом 16 П(С)БО 9 "Запаси". Проте, враховуючи специфіку галузі, запропоновано списувати їх за собівартістю.

При виробництві біопалива загальновиробничі витрати (змінні та постійні) не можуть бути віднесені безпосередньо на окремі об'єкти витрат виробництва. Тому запропоновано протягом місяця відносити їх на рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» з кредиту відповідних рахунків. Наприкінці звітної місяця суму загальновиробничих витрат рекомендовано розподіляти за розрахунком, форма якого наведена в додатку 1 до П(С)БО 16 «Витрати». Встановлено, що при виробництві біопалива рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» закривається, тобто сальдо мати не буде. Для правильності обліку, на практиці виникає необхідність у чіткій класифікації загальновиробничих витрат. Раціональна організація синтетичного та аналітичного обліку витрат на виробництво біопалива є важливою умовою забезпечення об'єктивного визначення фактичної виробничої собівартості випущеної продукції, собівартості їх реалізації, визначення і відображення в бухгалтерському обліку і звітності фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Правильність обліку всіх витрат є дуже важливою, оскільки витрати формують собівартість, що, в свою чергу, має вплив на формування відпускних цін готової продукції.

Щодо рахунку 26 "Готова продукція", тут обліковують наявність та рух деревного вугілля, виготовленого підприємством. Випущена з виробництва готова продукція оприбутковується за дебетом рахунку 26 та обліковується в синтетичному й аналітичному обліку за фактичною виробничою собівартістю, яка визначається згідно з П(С)БО 16 "Витрати". За кредитом рахунку 26 "Готова продукція" відображається реалізація та інше вибуття виробленого біопалива за середньозваженою фактичною виробничою собівартістю. При списанні з кредиту рахунку 26 біопалива за обліковими розрахунково-відпускними цінами списують також відповідні суми відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від вартості її за обліковими цінами. Якщо готова продукція обліковується за розрахунково-відпускними цінами, то виникає необхідність розрахунку суми відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від вартості її за обліковими цінами, тому визначено розраховувати її як добуток рівня відхилень і вартості відпущеної зі складу готової продукції за обліковими цінами.

Варто також зазначити, що одним із найважливіших етапів коректного ведення бухгалтерського обліку є систематизація даних у вигляді управлінської звітності для прийняття раціональних рішень щодо ефективної роботи підприємства, а також оцінки відповідності його діяльності положенням цілей сталого розвитку. Враховуючи специфіку галузі та аналізуючи організаційну структуру ряду підприємств деревновугільної промисловості, можна зробити висновки, що здебільшого виробництво і управлінський апарат знаходяться в різних структурних підрозділах, саме тому важливо забезпечити оперативну та достовірну передачу даних, що стосуються виробництва, для їх подальшої обробки.

За результатами дослідження облікового забезпечення виробництва біопалива в умовах реалізації Україною цілей сталого розвитку встановлено, що сфера деревновугільної промисловості – це практична реалізація основних положень концепції сталого розвитку. Тому вирішення першочергових проблем, з якими пов'язана дана сфера, є вагомими кроками до впровадження альтернативних джерел енергії, що зупинить виснаження традиційних та сприятиме збереженню довкілля та здоров'я людини. Також визначено роль бухгалтерського обліку в інформаційному забезпеченні реалізації цілей сталого розвитку та висунуто ідеї вдосконалення бухгалтерського обліку та організації виробництва, враховуючи необхідність гармонізації економічної, соціальної і екологічної діяльності підприємств деревновугільної промисловості та встановлено, що бухгалтерський облік у підприємствах з виробництва біопалива є засобом для досягнення цілей сталого розвитку через виконання ним інформаційної функції через забезпечення інформацією зацікавлених внутрішніх і зовнішніх користувачів.